

Grill&Gulasz, *czyli o nazwach imprez kulinarnych*

LIDIA PRZYMUSZAŁA*
DOROTA ŚWITAŁA-TRYBEK**

CITATION: Przymuszała L., Światała-Trybek D., *Grill&Gulasz, czyli o nazwach imprez kulinarnych*, „*Stylistyka*” XXXIII: 101–116, <https://doi.org/10.25167/Stylistyka33.2024.7>

Jedną z najszybciej rozwijających się form turystyki na świecie, jak podaje World Food Travel Association, jest turystyka kulinarna (Durydiwka 2013: 9), będąca częścią szerszego zjawiska – turystyki kulturowej. Podróżowanie do miejsc słynących z jakichś potraw, trunków czy lokalnych produktów w celu ich poznawania i degustacji stało się w ostatnich latach swoistą modą i ważnym elementem spędzania czasu wolnego, zwłaszcza że doświadczaniu nowych smaków często towarzyszy odkrywanie kultury regionu, z którego produkty i potrawy się wywodzą. Zwykle polega ono nie tylko na zaznajamianiu się z dawnymi/tradycyjnymi recepturami i technikami wytwarzania produktów/potraw, także z lokalnymi obrzędami i zwyczajami związanymi z przyrządzaniem i spożywaniem jedzenia, ale również na poznawaniu zabytków, tradycji, historii, a nawet języka (gwary) regionu (Durydiwka 2013: 11, 13).

* <https://orcid.org/0000-0002-9925-251X>, Uniwersytet Opolski, Opole, Polska, lprzymuszaala@uni.opole.pl

** <https://orcid.org/0000-0001-8525-5800>, Uniwersytet Opolski, Opole, Polska, dtrybek@uni.opole.pl

Podstawową formą aktywności związanej z turystyką kulinarną, obok podążania tzw. szlakami kulinarnymi, udziału w kursach, warsztatach lub konkursach gastronomicznych, jest przede wszystkim uczestnictwo w różnego rodzaju imprezach z jedzeniem w tle, które towarzyszą innym przedsięwzięciom i odbywają się niejako „przy okazji” bądź też same w sobie stanowią cel podróży (jarmarki i targi żywności). Imprezy te mogą przybierać różny charakter: rywalizacji (np. kół gospodyń na najlepszą potrawę), zawodów (np. w lepieniu pierogów na czas), pokazów i warsztatów szefów kuchni (np. wspólne gotowanie ze znanym kucharzem), rodzinnej zabawy czy radosnego biesiadowania z muzyką i śpiewem. Jednak najważniejszym elementem tego typu wydarzeń jest zawsze prezentacja i degustacja lokalnych potraw połączona z możliwością ich zakupu, odbywająca się głównie podczas imprez plenerowych, takich jak festiwale i festyny kulinarne, lub w przystosowanych do przyjęcia turystów gospodarstwach rolnych. Większość „smakowych” spotkań odbywa się w dni wolne od pracy oraz w tzw. wydłużone weekendy (połączone dni świąteczne z sobotami i niedzielami), co bezpośrednio wpływa na ich frekwencję. Są to inicjatywy o charakterze kulturalno-kulinarnym, postrzegane w kategorii rozrywki, miłego spędzenia czasu wolnego (Świtła-Trybek 2015: 139). Zachętą do udziału w tychże imprezach i ich pierwszą „wizytówką” jest nazwa wydarzenia.

Impreza to pojęcie szerokie, obejmujące przedsięwzięcia o różnym charakterze – imprezy mogą być sportowe, muzyczne, kulturalne, rozrywkowe itp. Nas natomiast interesować będą imprezy kulinarne, a właściwie ich nazwy.

W niniejszym artykule przedmiotem analizy uczyniono zatem nazwy imprez kulinarnych, organizowanych cyklicznie w latach 2019–2023 na terenie trzech województw: dolnośląskiego, opolskiego i śląskiego. Wyrażenie *impreza kulinarna* rozumiane jest tutaj jako ‘przedsięwzięcie, wydarzenie o różnym charakterze (zawodów, pokazów, zabawy, warsztatów itp.), mające przyciągnąć wielu uczestników, organizowane głównie w celach rozrywkowych, edukacyjnych lub promocyjnych, rzadziej także komercyjnych (dochodowych), którego istotę stanowi jakieś kulinarne działanie (gotowanie, nauka gotowania, degustacja, zakup jakiegoś produktu itp.)’¹. Podstawę badawczą tekstu stanowi 165 nazw wydarzeń kulinarnych, należących – zgodnie z propozycją Artura Gałkowskiego – do chrematonimów ideacyj-

¹ Por. definicję słowa *impreza* w USJP i WSJP.

nych², a właściwie do socjoideonimów. Jak podaje autor, „socjoideonimy jako szczególny podtyp ChU [chrematonimów użytkowych – L.P., D.Ś.-T.] to nazwy organizacji, przedsięwzięć i zjawisk o charakterze społeczno-kulturowym, bezpośrednio niezwiązane z działalnością dochodową, funkcjonujące dla dobra i na potrzeby partykularne społeczeństwa” (Gałkowski 2008: 55)³.

Nazwy te zostały wyekscerpowane ze stron internetowych⁴ organizatorów wydarzeń, lokalnych instytucji, prasy, z kalendarium imprez poszczególnych powiatów na dany rok, a także zanotowane podczas osobistego udziału w wydarzeniach przez pełniącą funkcję członkini jury jedną z autorek tekstu. Celem artykułu jest formalno-semantyczna analiza tychże nazw, omówienie motywacji onimów, a także wskazanie pełnionych przez nie funkcji.

Podstawową strukturę nazewniczą w tej kategorii onimów tworzą dwuelementowe konstrukcje, składające się z członu identyfikującego⁵, nazywającego rodzaj przedsięwzięcia, oraz członu wyróżniającego, który wskazuje na jego kulinarny charakter i pozwala je odróżnić np. od imprez sportowych, muzycznych czy kulturalnych. Przykładami takich minimalnych struktur nazewniczych są onimy: *Dzień Kartofla*, *Dzień Miodu*, *Święto Cukinii*, *Święto Czekolady*, *Święto Ciapkapusty*, *Święto Kluchy*, *Święto Pstrąga*. W zgromadzonym materiale tego typu konstrukcje należą jednak do rzadkich, podobnie jak onimy jednowyrazowe (w materiale tylko trzy – *Kartoflada*, *Kapuściada*, *OscypekFest*). Zwykle podstawowy schemat nazwy dopełniany jest różnymi komponentami. W większości przykładów takich rozbudowanych pod względem struktury onimów człon identyfikujący, będący ośrodkiem nazwy, stanowią leksemy zawierające w swym znaczeniu element semantyczny ‘wydarzenie’.

² Chrematonimy ideacyjne to nazwy przedsięwzięć, zdarzeń kulturalnych, rozrywkowych, planowych i publicznych, jak np. nazwy festiwali, festynów, konkursów. Należące do socjoideonimów chrematonimy ideacyjne – według klasyfikacji Gałkowskiego – stanowią podtyp chrematonimów użytkowych (zob. Gałkowski 2008: 55, 191–192).

³ Zob. też definicję socjoideonimów: „nazwy przedsięwzięć oraz akcji o charakterze społecznym i kulturowym, które tworzą cywilizacyjne dziedzictwo wspólnot lokalnych, narodowych, międzynarodowych, grup skupionych wokół określonych celów i ideologii” (Gałkowski 2008: 191).

⁴ Z uwagi na rozmiar materiału nie podaje się adresów stron internetowych. Przywoływane w tekście nazwy imprez podawane są w pisowni zgodnej z wersją zamieszczoną na stronach internetowych, z których zostały wyekscerpowane.

⁵ Przegląd terminologii stosowanej w opisie struktury różnych chrematonimów daje artykuł Diany Saniewskiej (2018: 238). W literaturze przedmiotu używane są też takie terminy, jak np. wykładnik nazewniczy (Łuc 2020a: 159; Fałowski 2023: 245) lub człon deskryptywny (Młynarczyk 2016: 119).

Najczęściej są to substantywa, jak: *festiwal, festyn, piknik, biesiada, jarmark, warsztaty*⁶. Z innych mniej oczywistych wymienić należy: *dzień/dni* (jako wyjątkowy czas poświęcony czemuś), *święto*⁷, *targ/targi, pokaz, prezentacja, spotkanie* czy wskazujące dodatkowo na element rywalizacji, zawodów: *mi-strzostwa, konkurs*.

Członem wyróżniającym są natomiast leksemy przynależące do pola tematycznego KULINARIA. Zwykle są to nazwy potraw (też ogólny leksem *potrawa*), produktów lub napojów/trunków będących w centrum wydarzenia, także nazwy czynności związanych z wytwarzaniem/pozyskiwaniem jakichś produktów, sposobem przyrządzania potraw itp. – *miodobranie, winobranie, serwowanie, grillowanie*. Leksemy te stanowią obligatoryjny element prawie każdej nazwy. Dla omawianego typu onimów należy je uznać za właściwe wykładniki nazewnicze: *Festiwal Piwa, Wina i Cydru, Piknik Miodowo-Truskawkowy, Święto Jemioły i Pieroga, Święto Piernika i Ziół Wszelkich*. Niekiedy substytutem leksemów *stricte* kulinarnych (nazywających potrawy/napoje) są wyrazy odwołujące się do wrażeń zmysłowych, jak *smak*, także *słodczy, słodkości*, gwarowe *maszkety* oraz wyrazy *kuchnia*⁸ bądź *stolik* – wszystkie pozostające jednak w obrębie kulinarnego pola tematycznego: *Aleja Dobrego Smaku, Festiwal Smaku i Rękodzieła, Górskie Smaki w Siedlęcinie, Jesienny Tygiel Smaków, Festiwal Opolskich Smaków, Festiwal Słodkości w Wambierzycach, Festiwal Pszczyńskich Maszketów „Chochla 2014”, Festiwal Kawy i Słodczy, Walentynkowy Festiwal Słodkości i Rękodzieła, Festiwal Stolków w gminie Dzierżoniów*⁹, *Festiwal Kuchni Kaczawskiej, Festiwal Kuchni Polowych*.

Uzupełnieniem podstawowej struktury nazwy mogą być różnego rodzaju elementy wariantywne (zob. Młynarczyk 2016: 119). Do najczęstszych wariantywnych komponentów wchodzących w skład struktury nazewniczej należą elementy wskazujące na miejsce wydarzenia (są to nazwy miejsco-

⁶ Pod względem frekwencji w zgromadzonym materiale do najczęściej wykorzystywanych członów identyfikujących w omawianym typie onimów należą: *święto* (47 użyć), *festiwal* (46), *dzień/dni* (10).

⁷ WSJP ‘wydarzenie rzadkie i bardzo przyjemne’; USJP ‘szczególnie uroczysty dzień’.

⁸ Leksem *kuchnia* rozumiany jest tu jako ‘charakterystyczny sposób przygotowywania potraw, powiązany z określonym regionem lub miejscem’ (por. WSJP).

⁹ To cykliczna impreza, której główną atrakcją są, jak podają organizatorzy, „warsztaty sztuki stoikowej, degustacja przetworów i stoiska z pysznymi, regionalnymi specjałami zamkniętymi w stoikach”. Zob. „Kalendarz Imprez Kulinarynych Dolnego Śląska”, Wrocław 2022, s. 83.

wości używane zazwyczaj w formie podstawowej, rzadziej derywowanej, pełniące funkcję lokalizującą): *Dzień Placka w Henrykowie Lubańskim*, *Dzień Ziemniaka w Bratkowie*, *Festiwal Ciasta i Kawy w Jedlinie-Zdrój*, „*Dynie, cukinie i inne*” w *Bagieńcu*, *Dzień Ziemniaka w Miłoszycach*, *Festiwal „Kluski i kluseczki” w Górkach*, *Festiwal Golonki w Szczyrku*, *Festiwal Kapusty i Pieroga w Księginicach*, *Festiwal Mąki w Siedlimowicach*, *Festiwal Pasternaka w Stoszowicach*, *Festiwal Piwa i Sera w Srebrnej Górze*, *Festiwal Żuru w Rudzie Śląskiej*, *Festyn Naleśnikowy w Kraśniku Dolnym*, *Lelowskie Święto Ciulimu i Czulentu*, *Lwóweckie Święto Chleba*, *Miodobranie w Dzierżoniowie*, *Noworudzkie Święto Kawy*, *Przysieckie Święto Ziół*, *Święto Bardzkiego Piernika*, *Święto Chleba i Piernika w Jaworze*, *Święto Makaronu w Przybyłowicach*, *Święto Pieczonego Ziemniaka w Dobroszycach*, *Warsztaty Kulinarne w Ratnie Górnym*, *Wilczański Festyn Ogórkowy*, *Winobranie w Bagieńcu*, „*Zioła, miody i inne*” w *Bagieńcu*.

Wśród innych komponentów wymienić należy elementy wskazujące na:

- zasięg, rozmiar imprezy, co jest sygnalizowane leksemami: *międzynarodowy*, *wojewódzki*, *powiatowy*, *powiat*, *gminny*, *gmina*, *lokalny* (dwa pierwsze dodatkowo podkreślają rangę przedsięwzięcia): *Międzynarodowe Mistrzostwa Polski w Podawaniu Baraniny*, *IX Wojewódzki Konkurs Wypieku Kołocza Śląskiego w Rozwadzy*, *II Wojewódzkie Święto Karpia Opolskiego*, *X Powiatowe Święto Chleba w Strzelcach Opolskich*, *Kulinarne Dziedzictwo Powiatu Bielskiego*, *Kulinary Powiat Wrocławski*, *Powiatowy Festiwal Krepla (Zamek w Toszku)*, *Gminne pyrkowanie w Bukowinie Sycowskiej*, *Gminne Święto Pieczonego Ziemniaka*, *Prusickie gminne piknikowanie*, *Wielkanocny jarmark myśliwski i produktów lokalnych*; o ważności wydarzenia mówi też wyrażenie przyimkowe w *sercu*¹⁰ użyte w onimie *Bania Fest – Festiwal Dyni w sercu Opolszczyzny*, *Krapkowice*;

- region, z którego pochodzą produkty (sygnalizowane nazwami obszarów geograficznych lub leksemem *pogranicze*): *Dolnośląskie Święto Pieroga w Czarnym Borze*, *Festiwal Kuchni Kaczawskiej*, *Festiwal Opolskich Smaków*, *Dolnośląski Festiwal Zupy w Jedlinie-Zdrój*, *Polsko-Czeski Festiwal Smaków Pogranicza*;

- specjalną okazję, okoliczność, będącą powodem organizowanego wydarzenia – zwykle są to święta katolickie – Boże Narodzenie i Wielkanoc, ale

¹⁰ *Serce* rozumiane jest tu jako ‘najważniejszy punkt, ośrodek, centrum czegoś; środek, wnętrze’ (USJP).

także święta narodowe i tzw. „nowe» modne święta” (Gałkowski 2008: 200) związane z kulturą amerykańską, jak np. walentynki: *Gminne spotkanie przy wigilijnym stole*, *Spotkanie Wigilijne Mieszkańców Gminy Strzegom*, *Święto Niepodległości i VII Bieg Gęsi*, *Wielkanocny jarmark myśliwski i produktów lokalnych*, *Walentynkowy Festiwal Słodkości i Rękodziela*, *Pokaz Stołów Bożonarodzeniowych i Kiermasz Świąteczny w Domaniowie*, *Konkurs Potraw Bożonarodzeniowych w Spalonej*;

- czas imprezy, sygnalizowany określeniami temporalnymi, wskazującymi zwykle na porę roku lub konkretny miesiąc, w którym odbywa się wydarzenie: *Jesienny tygiel smaków*, *Lipcowa Wegetariada w Jaworze*, *Miodowe Lato w Chojnowie*;

- rodzaj produktów i typ kuchni, o czym mówią przymiotniki: *wege*¹¹, *myśliwski*, *górski*, *polowy*, pozwalające zorientować się, jaki rodzaj produktów oraz jakie potrawy/dania znajdują się w centrum kulinarnego wydarzenia: *Wege Festiwal*, *Wielkanocny jarmark myśliwski i produktów lokalnych*¹², *Dworzyskowy Konkurs Kuchni Myśliwskiej* (dania z dziczyzny), *Targ Rolny „Górskie smaki” w Siedlęcinie*¹³, *Festiwal Kuchni Polowych*¹⁴.

W niektórych onimach stałym komponentem są cyfry, informujące o cykliczności wydarzenia: *V Piknik Ziemniaczany w Nowym Dworze*, *VII Festiwal Smaków Liczyrzepy i IV Jarmark Ducha Gór*, *X Powiatowe Święto Chleba w Strzelcach Opolskich*, *XV Biesiada Ziemniaczana pod Mniszkiem*, *XV Festiwal Sera*, *XV Tradycje Stołu Wielkanocnego*, *XVII Dolnośląski Festiwal Zupy w Jedlinie-Zdrój*, *XX Konkurs kulinarny na najlepszą potrawę regionalną i wypieki ciast*.

Do rzadkich należą natomiast struktury zawierające w swym składzie antroponim lub oronim. W zgromadzonym materiale odnotowano zaledwie

¹¹ Jednostka *wege* jest chętnie wykorzystywana w nazwach wydarzeń kulinarnych kierowanych do miłośników kuchni jarskiej. Na temat statusu i funkcjonowania wyrazu/cząstki *wege* we współczesnej polszczyźnie zob. Liszczyk 2019: 56–66.

¹² Jak podają organizatorzy, podczas wydarzenia oprócz zakupu wyrobów wędliniarskich z dziczyzny można także nabyć akcesoria myśliwskie i spróbować m.in. myśliwskiego bigosu.

¹³ W tym onimie komponent przymiotnikowy *górski* pełni ponadto funkcję lokalizującą, gdyż dodatkowo wskazuje na położenie wsi Siedlęcin (miejscowość leży na Przedgórzu Sudeckim).

¹⁴ Podstawowe znaczenie wyrażenia *kuchnia polowa* to ‘zestaw kotłów z paleniskiem zainstalowanych na podwoziu w sposób umożliwiający gotowanie jedzenia na wolnym powietrzu’ (USJP). Określenie to może jednak odnosić się także do rodzaju posiłków, dań serwowanych np. na biwaku, w plenerze. Zwykle kojarzone jest z takimi potrawami, jak grochówka i bigos.

pięć tego typu konstrukcji. Antroponim w nazwie *Ogórkowanie u Sznajderów* wskazuje (służy temu przyimek *u*) na organizatora wydarzenia (Przetwórnia Warzyw Gospodarstwo Rolne Michał Sznajder) i tradycje rodzinne z nim związane. Organizowane od lat przez państwo Sznajderów *ogórkowanie* to nie tylko impreza kulinarna, podczas której uczestnicy mogą zrywać ogórki, by za darmo zabrać je do domu, ale także wydarzenie dostarczające innych atrakcji z ogórkiem „w roli głównej”, jak lot ogórkowym samolotem czy ogórkowe spa¹⁵. W drugiej natomiast nazwie *Święto Dyni im. Mikołaja Nowosada w Wierzbnej* antroponim wprowadzony został w celu uhonorowania jednego z żyjących mieszkańców miejscowości Wierzbna, zasłużonego dla lokalnej społeczności¹⁶, którego imieniem nazwano święto. Centralnym punktem tego wydarzenia jest konkurs na najcięższą dynię; wśród innych atrakcji organizatorzy wymieniają: (dla najmłodszych) malowanie dyni, konsumpcję dyniowych specjałów, a dla koneserów piwa – degustację specjalnie przygotowywanego na tę okazję dyniowego trunku. Trzecia nazwa *VII Festiwal Smaków Liczrzepy i IV Jarmark Duchy Gór*, przywołująca skojarzenia baśniowo-magiczne, nawiązuje do jednej z najpopularniejszych legend Dolnego Śląska o duchu Karkonoszy – Liczrzepie. Nawiązaniem do charakterystycznego położenia geograficznego miejscowości, w których odbywają się imprezy, są natomiast nazwy pobliskich szczytów górskich, będące elementami onimów: *Dni Międzylesia – Grillowanie pod Trójmorskim Wierchem*¹⁷ oraz *XV Biesiada Ziemiaczana pod Mniszkiem*¹⁸.

Onimy, zawierające w swej strukturze komponenty mówiące *co*, *gdzie*, *kiedy* i *z jakiej okazji* się odbędzie (stosunkowo proste pod względem budowy), odgrywają rolę wyraźnie użytkową, są swoistego rodzaju zawiadomieniem o wydarzeniu, pierwszą wizytówką przedsięwzięcia. Ale oprócz prymarnej funkcji informacyjnej, podanej wprost lub zakodowanej w leksykalnej konstrukcji onimów, omawiane nazwy pełnią też funkcję reklamową,

¹⁵ Jak zachęcają organizatorzy, „Wystarczy tylko nałożyć plastry ogórków na powieki, położyć się wygodnie na dębowej polanie wyposażonej w leżaki oraz hamaki i w pełni się zrelaksować”.

¹⁶ <https://swidnica24.pl/2016/10/swieto-dyni-w-wierzbnej/> (dostęp: 13.09.2023).

¹⁷ Trójmorski Wierch – szczyt w Masywie Śnieżnika w Sudetach Wschodnich położony na granicy polsko-czeskiej.

¹⁸ Mniszek – szczyt w Górach Wałbrzyskich niedaleko miasta Boguszów-Gorce, w którym organizowana jest cykliczna impreza plenerowa *Biesiada Ziemiaczana pod Mniszkiem* o charakterze festynu rodzinnego. Jej głównym punktem jest konkurs na najlepszą potrawę z ziemniaka.

marketingową i promocyjną (por. Gałkowski 2008: 229, 506). W tym celu wykorzystywane są struktury o bardziej zróżnicowanej i wyszukanej formie językowej, świadczące o kreatywności twórców nazw.

Pozyskaniu potencjalnych uczestników imprezy, zachęceniu do udziału w wydarzeniu służą konstrukcje zawierające komponenty leksykalne o charakterze wartościującym – zwykle są to leksemy wzbudzające pozytywne emocje, odwołujące się do pozytywnych skojarzeń: *rodzinny*, *święto*, *tradycyjny/tradycja*, *zdrowy*, *swojski*, *dzieciństwo*; bądź związane ze sferą uczuć, jak w nazwie *Festiwal Pierogowe Love*. I tak przymiotnik *rodzinny* w nazwie *Biesiada rodzinna w Boguszycach* wskazuje na atmosferę, klimat imprezy, a także na jej adresata. Komponent *święto* wartościuje charakter imprezy, nadaje jej znamiona wyjątkowości, jest przeciwieństwem tego, co zwykle, codzienne, powszednie. Przymiotniki *tradycyjny*, *lokalny*, *regionalny*, a także *rzemieślniczy* mówią o jakości oferowanych produktów – *tradycyjny* wskazuje na to, że produkty/potrawy pozyskiwane/przyrządzane są według dawnych metod/receptur; *lokalny* kojarzy się ze składnikami najlepszej jakości – naturalnymi, nieprzetworzonymi, pochodzącymi zwykle z okolicznych gospodarstw i ekologicznych upraw, a więc zdrowymi; z kolei wyraz *rzemieślniczy* odnosi się do produktów wytwarzanych na niewielką skalę i metodami tradycyjnymi, niestosowanymi obecnie w produkcji wielkoprzemysłowej (por. WSJP): *Prezentacja Wojewódzkich Tradycyjnych Stołów Wigilijnych, Festiwal Kuchni Regionalnej i Tradycyjnej „Opolski Bifjy”, XV Tradycje Stołu Wielkanocnego, Wielkanocny jarmark myśliwski i produktów lokalnych, Święto miodu i produktu regionalnego w Bolkowie, Świdnicki Festiwal Piwa Rzemieślniczego*.

Odwoływanie się *expressis verbis* do zdrowia (czemu służą leksemy *zdrowy*, *zdrowie*) jest obecne w nazwach *Targi Zdrowej Żywności – „Zdrowie ma smak”, Targi Zdrowej Żywności Prosto od Rolnika*. Silnie wartościujący jest także przymiotnik *swojski* użyty w nazwie *Regionalny Festiwal Kołocza Swojskiego w Żorach – swojski* oznacza ‘własny, domowego wyrobu’ i jest przeciwieństwem wyrobów/produktów wytwarzanych masowo, na dużą skalę, w sposób przemysłowy, a tym samym postrzeganych często jako mniej zdrowe i gorszej jakości.

Pozytywne skojarzenia i emocje przywołuje również przymiotnik *agroturystyczny* w nazwie *Agroturystyczne Święto Wina i Miodu Pitnego*. Przymiotnik ten pełni funkcję lokatywną, wskazuje na miejsce, tj. specjalnie

przygotowane na przyjęcie turystów gospodarstwo wiejskie; ale pełni też funkcję charakteryzującą i wartościującą – gospodarstwa agroturystyczne kojarzone są zwykle z dobrym swojskim jedzeniem, z bliskością natury, sielskością, odpoczynkiem.

Warstwę skojarzeniową wykorzystano również w nazwie *Festiwal Placków Różnorodnych. „Smaki dzieciństwa” w Górkach* – przywołuje ona pozytywne konotacje, wzbudza tęsknotę za tym, co minione, gdyż smaki dzieciństwa to potrawy przygotowywane przez mamy i babcie, kojarzone z czasem radości i bez troski. To nie tylko wspomnienie dawnych dań – ich smaku i zapachu – ale także sentymentalny powrót do lat młodości.

Zachętą do udziału w wydarzeniu są również nazwy oparte na formalno-semantycznych zabawach słowem. Takie onimy zaskakują, intrygują, pobudzają zmysły, angażują uwagę potencjalnego uczestnika wydarzenia, są „formą onimicznej gry z odbiorcą” (Łuc 2020a: 156). Zgromadzony materiał pokazuje, że gry językowe należą do często wykorzystywanego mechanizmu nominacyjnego.

Niektóre onimy oparte są np. na grze formą graficzną, polegającą m.in. na wykorzystywaniu różnych znaków graficznych (jak w tytułowym *Grill&Gulasz*) lub operowaniu wielkością liter, czego przykładem jest nazwa *Targ Wielkie SERwowanie*, w której w leksem *serwowanie* dużymi literami wpisano nazwę produktu, tj. ser. Ciekawym przykładem gry z odbiorcą jest nazywający imprezę kulinarną kierowaną do kół gospodyń wiejskich¹⁹ onim „*Z ko(t)ła Gospodyni*”, w którym ujęcie w nawias litery „t” pozwala na dwójakie odczytanie sensu nazwy. Jeszcze inny zabieg wykorzystano w onimie *BON ŻUR, czyli Wielkie gotowanie żuru*, zbudowanym na paronomastycznym skojarzeniu z francuskim powitaniem *bonjour* ‘dzień dobry’.

Zabawy słowem to także sięganie po formy rymowane: *Dolnośląski Targ Rolny „Od rolnika do koszyka” w Świdnicy, Od żymloka do krupnioka, Polsko-Czeskie danie na rozśpiewanie w Żelaźnie*²⁰.

Kreatywność twórców nazw ujawnia się też w wykorzystaniu różnorodnych formacji opartych na przekształceniach semantycznych, zwłaszcza na

¹⁹ Impreza ma formułę konkursu, w którym koła gospodyń wiejskich rywalizują na swoje popisowe dania i najładniej zaaranżowane stoisko.

²⁰ Wydarzenie łączy warsztaty kulinarne z wokalnymi, stąd jego nazwa. Grupą docelową organizowanego przedsięwzięcia są seniorzy (członkowie zespołów), którzy biorą udział w warsztatach, a także występują podczas imprezy. Zob. „Kalendarz Imprez Kulinarnych Dolnego Śląska”, Wrocław 2022, s. 48.

operowaniu wieloznacznością: *Mistrz jaja – Wielkanocne tradycje kulinarne w Górach Sowich* czy *Festiwal z Jajem w Zakrzowie*. Nazwa tego poprzedzającego święta wielkanocne wydarzenia, łączącego warsztaty kroszonkarskie z degustacją potraw wielkanocnych, oparta została na frazie przymiotnikowej „z jajem”, która z jednej strony odsyła do dosłownego znaczenia wyrazu „jaja” (produktu, wokół którego skupia się wydarzenie), z drugiej zaś – wprowadza znaczenie przenośne: w języku potocznym „z jajem” odnosi się do kogoś lub czegoś i oznacza ‘pełen inwencji i zabawny’ (WSJP). Podobną grę słów wykorzystano w onimie „*Ale Pasztet!*” w *Zamku Kliczków* (centralnym punktem nazwanej tak imprezy jest konkurs na najlepszy pasztet). Wykorzystany w nazwie leksem „pasztet” można odczytać dosłownie – jako nazwę potrawy, ale także jako określenie ‘kłopotliwej, trudnej sytuacji, której zmiana będzie wymagała sporo wysiłku’ (WSJP).

Promocji imprezy może służyć również jej ponadregionalny, międzynarodowy charakter, sygnalizowany przez poszczególne komponenty nazwy wydarzenia. Zachętą do odkrywania smaków świata są np. onimy: *Polsko-Czeski Festiwal Smaków Pogranicza*, *Bałkańskie Święto Pity w Lipianach*.

Uwagę zwracają też nazwy zawierające w swej strukturze komponenty derywowane zwykle od podstaw rzeczownikowych, jak: *Kapuściada*, *Kartoflada*²¹, *Lipkowa Wegetariada w Jaworze*, *Gminne pyrkowanie w Bukowinie Sycowskiej*, *Ogórkowanie u Sznajderów*, *Ogórkowanie w gminie Żmigród*, *Prusickie gminne piknikowanie*. W trzech pierwszych nazwach podstawa słowotwórcza derywatu wskazuje na produkt/potrawę lub charakter produktu/potrawy (potraw), będącej w centrum kulinarnego wydarzenia. Nazwy te utworzone zostały za pomocą wyspecjalizowanego znaczeniowo formantu *-ada*, którego funkcja – jak pisze Krystyna Waszakowa – polega na tworzeniu nazw różnego rodzaju imprez, mających najczęściej charakter ludyczny (Waszakowa 1988: 511)²². Ponadto w tej grupie przykładów wyróżniają się onimy z wykreowanymi na potrzeby promocyjne neologizmami *ogórkowanie*, *pyrkowanie*, *piknikowanie*, utworzone w sposób nietypowy od podstaw rzeczownikowych (*ogórek*, *pyrka*, *piknik*) z wykorzystaniem sufiksu *-owanie* wskazującym na rodzaj czynności.

²¹ To impreza adresowana do polskich i niemieckich seniorów o charakterze sportowo-muzyczno-kulinarnym, której pretekstem stały się polskie wykopki; <https://dkzary.pl/kartoflada/> (dostęp: 04.02.2023).

²² O znaczeniu formantu *-ada* zob. także artykuł K. Długosz-Kurczabowej (1982).

Ciekawy zabieg słowotwórczy zastosowano w nazwie *Gastro Miasto – smakuj Wrocław*²³, w której jako komponent rymowanego zestawienia wykorzystano element *gastro-* (pochodzący z greckiego *gastēr*, *gastrós* ‘żołądek’), stanowiący zwykle pierwszy człon wyrazów złożonych wskazujący na ich związek znaczeniowy z żołądkiem (USJP).

Do intrygujących należą onimy o charakterze metaforycznym, oparte na odległych czasami asocjacjach, jak np. *Pejzaże Qlinarne Polanicy*, *Jesienny Tygiel Smaków* oraz *Aleja Dobrego Smaku* – słowo *tygiel* może wskazywać na różnorodność oferowanych potraw i bogactwo smakowych doznań, *aleja* zaś może budzić pozytywne skojarzenia, sygnalizować pewien rodzaj elitarności, wyjątkowości (jest przecież *aleja gwiazd*, *aleja zasłużonych*).

Ponadto zainteresowanie wzbudza pomysłowa nazwa *Żmigrodzki Festiwal Karpia i Lasu „Karp w Lesie”*²⁴, a także zagadkowa *Chleb, śledź i grosz w Legnicy*²⁵ – intryguje zwłaszcza niepasujące w tym kulinarnym szeregu słowo *grosz* wymienione razem z *chlebem* i *śledziem*.

Ciekawym zabiegiem jest również wykorzystanie leksemów gwarowych jako komponentów struktury onimicznej. Zwykle są to śląskie nazwy charakterystycznych dla regionu potraw, ale nie tylko: *Bania Fest – Festiwal Dyni w sercu Opolszczyzny*, *Krapkowice*, *Festiwal Krupnioka i Żymloka*, *Festiwal Kuchni Regionalnej i Tradycyjnej „Opolski Bifj”*²⁶, *Festiwal Moczki i Makówki w Mikołowie*, *Festiwal wodzionki w Lyskach*, *Regionalny Festiwal Kołocza Swojskiego w Żorach*, *Regionalny Konkurs Potraw i Wypieków na*

²³ *Gastro Miasto – smakuj Wrocław* to letni plenerowy festiwal kulinarny połączony z koncertami i występami DJ-ów. Jak piszą organizatorzy, „Wiemy, że Wrocław można smakować nie tylko podniebieniem, ale też innymi zmysłami. [...] Naszą misją jest stworzenie przestrzeni, w której mieszkańcy, a z czasem także turyści, będą mogli smakować Wrocław na poziomie kulinarnym, kulturalnym, a także społecznym. Naszym celem jest popularyzowanie wrocławskich restauracji i szefów kuchni, ciekawych miejsc we Wrocławiu”. Zob. „Kalendarz Imprez Kulinarnych Dolnego Śląska”, Wrocław 2022, s. 31.

²⁴ *Żmigrodzki Festiwal Karpia i Lasu „Karp w Lesie”* to imprezowe „dwa w jednym” – wydarzenie łączy bogatą ofertę nadleśnictwa Żmigród z degustacją potraw ze żmigrodzkiego karpia.

²⁵ Wydarzenie organizowane każdego roku w Wielki Piątek w Legnicy, podczas którego tradycyjnie rozdawana jest jałmużna wielkopostna, składająca się z chleba, śledzi i groszy. Obyczaj ten zrodził się w legnickich klasztorach benedyktynek i kartuzów i sięga czasów średniowiecza, kiedy to obie wspólnoty wraz z fundacją księżnej Jadwigi w Wielki Piątek rozdawały wszystkim potrzebującym chleb o wadze ok. 1 kg, po jednym śledziu oraz nowy srebrny grosz, wybity w mennicy wrocławskiej. Zob. „Kalendarz Imprez Kulinarnych Dolnego Śląska”, Wrocław 2019, s. 22.

²⁶ Wykorzystany w tym onimie gwaryzm *bifj/bifej* oznacza ‘mebel kuchenny, szafę na sprzęt kuchenny; kredens’ (SGŚ). Bifej był ważnym elementem wyposażenia śląskiej kuchni, w której koncentrowało się życie rodzinne.

*Zapusty i Wielkanoc „Dorty, kołocze, krepliki i insze placki”, Święto Ciapkapusty, Festiwal Pszczyńskich Maszketów*²⁷ „Chochla 2014”, Powiatowy Festiwal **Krepla**. Nazwy komponowane za pomocą leksyki gwarowej pełnią funkcję promocji regionu, wyróżniają Śląsk spośród innych obszarów Polski i są sposobem pozyskania zainteresowania nie tylko lokalnych odbiorców (por. Łuc 2020a: 161)²⁸.

Do grupy chrematonimów o śląskich podstawach należą również nazwy komponowane za pomocą wykładnika *fest* o znaczeniu ‘uroczystość, święto’ (SGŚ), będącego pożyczką z języka niemieckiego (*das Fest*): *Bania **Fest** – Festiwal Dyni w sercu Opolszczyzny, Krapkowice, Karp**FEST** Festiwal Karpia Milickiego, Krupniok **Fest** w Bargłównce, Oscypek**Fest***.

Na uwagę zasługują onimy, które oprócz komponentów wskazujących na kulinarny charakter przedsięwzięcia zawierają też elementy zapowiadające jego wymiar kulturowy, jak np. *Święto Niepodległości i VIII Bieg Gęsi* – jest to nazwa imprezy o artystyczno-sportowej formule (co sygnalizuje słowo *bieg*), podczas której króluje przyrządzana na różne sposoby – charakterystyczna dla tego święta – gęsina, spożywana przy wtórce patriotycznych pieśni.

Do niejasnych pod względem motywacji należą natomiast onimy, jak np.: *Światowy Festiwal Smakowania Kwaśnicy, Światowy Festiwal Prażonek, Światowy Konkurs Gotowania Żuru Śląskiego*. Wątpliwości budzi w nich przymiotnik *światowy*, dla którego trudno znaleźć uzasadnienie. Być może ma to jakiś związek z faktem, że jednym z punktów pierwszego wydarzenia jest bicie rekordu w gotowaniu kwaśnicy; natomiast w przypadku drugiego kulminację festiwalu stanowi wspólne tradycyjne pieczenie prażonek na świeżym powietrzu w żeliwnym kotle wypełnionym 200 kilogramami wsadu z ziemniaków, kiełbas, boczku i cebuli. W trzeciej nazwie użycie przymiotnika *światowy* wydaje się zupełnie przypadkowe.

Promocji imprezy służą także nazwy z komponentem zapożyczonym: *Funny Food w Legnicy, Prusicki zlot foodtrucków, Festiwal Pierogowe Love*, a także kolejne edycje *Festiwalu Opolskich Smaków* z podtytułami: *XI Slow Food & Slow Life* (Opole, 2019); *XIII Food & Music* (Opole, 2022), nawią-

²⁷ Śląskie *maszket*y to ‘coś słodkiego, ląkocie’. To nazwa nie tylko słodczy, ale także innych smakowitości.

²⁸ Na temat wykorzystania komponentów gwarowych w chrematonimii użytkowej pisała Izabela Łuc (2020a, 2020b).

zującymi do współczesnych ruchów i idei, promujących styl życia w zgodzie z naturą²⁹.

* * *

Podsumowując, można stwierdzić, że dla opisywanej klasy socjoideonimów charakterystyczne są nazwy wielowyrazowe, stanowiące 94% zgromadzonego materiału. Najbardziej popularnym schematem wykorzystywanym w procesie kreacji nazw imprez kulinarnych jest struktura składająca się z następujących elementów: komponent identyfikujący przedsięwzięcie (*Festiwal wodzionki w Lyskach*), precyzujący jego charakter (*Festiwal wodzionki w Lyskach*) i lokalizujący wydarzenie (*Festiwal wodzionki w Lyskach*). Ten podstawowy model może być dopełniany różnymi komponentami wariantywnymi, pełniącymi rozmaite funkcje. W omawianym typie nazw najważniejszym elementem struktury, pozwalającym odróżnić je od innych rodzajów socjoideonimów (np. nazw imprez muzycznych), są komponenty, które *expressis verbis* za pomocą odpowiednich wykładników leksykalnych jednoznacznie określają charakter imprezy, wskazując na jej swoistość i specyfikę³⁰. Leksemami konstytuującymi tego rodzaju onimy są wyrazy z pola tematycznego kulinarniów i to właśnie kulinaria – potrawy, napoje, produkty, kulinarne czynności, będące w centrum organizowanego wydarzenia, są podstawą motywacji omawianych nazw.

W nazwach imprez kulinarnych podstawowym tworzywem onimicznym są jednostki wywodzące się z polszczyzny ogólnej, częściowo także z jej odmiany gwarowej (w tym wypadku – z dialektu śląskiego), leksemy zapożyczone z języka angielskiego (rzadziej) oraz hybrydy, będące połączeniem komponentów odmiennych genetycznie. Przykładem mogą być dość liczne w tym typie nazw struktury, w których człon *święto* zastąpiono jego gwarowym odpowiednikiem *fest* (*KarpFEST Festiwal Karpia Milickiego*, *Krupniok Fest w Bargłówce*, *OscypekFest*).

²⁹ Między innymi promują one życie w zwolnionym tempie; zachęcają do celebrowania jedzenia, sięgania po tradycyjne receptury i sposoby przygotowywania produktów spożywczych.

³⁰ Przykładowo człon *festiwal* identyfikujący ogólny rodzaj wydarzenia (tak częsty w tym typie onimów) nie jest dostatecznie wyróżniający, gdyż zwykle znaczenie tego leksemu kojarzone jest z wydarzeniami o charakterze muzycznym. Na charakter imprezy wskazują dopiero leksemy kulinarne, będące właściwym nośnikiem znaczenia onimu.

Nazwy imprez kulinarnych (podobnie jak inne rodzaje socjoideonimów) spełniają przede wszystkim funkcję informacyjną. Zazwyczaj obiektywnie nazywają przedsięwzięcia, są ich pierwszą wizytówką, rodzajem tytułów; „nieodłącznym składnikiem przedsięwzięć za nimi stojących” (Gałkowski 2007: 497, 499, 506). Ale oprócz informowania nazwy te mają także pozyskać i zachęcić potencjalnych odbiorców do udziału w wydarzeniu. Temu celowi służą bardziej rozbudowane i wyszukane struktury, świadczące o kreatywności ich twórców, wykorzystujące jako narzędzie nominacji różne zabiegi językowe (gry językowe, wieloznaczność, wartościowanie, asocjacje). Ukształtowane w ten sposób onimy, poza prymarną funkcją informacyjną, pełnią też funkcję reklamową, perswazyjną i promocyjną.

Wiele z analizowanych jednostek, zwłaszcza tych o rozbudowanej strukturze, będących „pełnymi nazwami opisowymi działań społecznych, inicjatyw, przedsięwzięć”, można nazwać swoistym mikrotekstem (por. Gałkowski 2008: 56, 276). Przykładem takiej modelowej „pełnej nazwy opisowej” wydarzenia, „przekazującej wprost informacje o przedmiocie przedsięwzięcia” (Gałkowski 2007: 502), jest chociażby onim *IX Wojewódzki Konkurs Wypieku Kołocza Śląskiego w Rozwadzy*, którego poszczególne komponenty wprowadzają różnego rodzaju treści (sygnalizują cykliczność imprezy – *IX*, jej zasięg i/lub rangę – *Wojewódzki*, formułę wydarzenia – *Konkurs*, specyfikę – *Wypieku Kołocza Śląskiego*, miejsce – *w Rozwadzy*).

Literatura

- Długosz-Kurczabowa K., 1982, Formanty -ada i -jada w języku polskim, „*Slavia Occidentalis*”, 39, s. 65–71.
- Durydiwka M., 2013, Turystyka kulinarna – nowy (?) trend w turystyce kulturowej, „*Prace i Studia Geograficzne*”, 52, s. 9–30.
- Fałowski P., 2023, Nazwy lokali serwujących kawę w małych polskich i czeskich miastach, „*Bohemistyka*”, 2, s. 241–254.
- Gałkowski A., 2007, Socjoideonimy a chrematonimy – miejsce nazw organizacji i inicjatyw społecznych w dynamice onimicznej języka. – *Nowe nazwy własne – nowe tendencje badawcze*, red. A. Cieślíkowa, B. Czopek-Kopciuch, K. Skowronek, Kraków: Wydawnictwo PANDIT, s. 495–508.
- Gałkowski A., 2008, *Chrematonimy w funkcji kulturowo-użytkowej. Onomastyczne studium porównawcze na materiale polskim, włoskim, francuskim*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

- Liszczyk K., 2019, Wege – samodzielna jednostka, człon złożenia, wyraz motywujący, „*Poradnik Językowy*”, 5, s. 56–66.
- Łuc I., 2020a, Chrematonimy użytkowe o podłożu gwarowym jako komercyjny sposób pozyskiwania regionalnego odbiorcy, „*Prace Językoznawcze*”, XXII, s. 147–164.
- Łuc I., 2020b, Nazwy górnośląskich kawiarni w orbicie kultury konsumpcyjnej, „*Onomastica*”, LXIV, s. 149–166.
- Młynarczyk E., 2016, Modne nazwy firmowe (na przykładzie nazw salonów kosmetycznych), „*Poznańskie Spotkania Językoznawcze*”, 32, s. 117–125.
- Saniewska D., 2018, Strukturalno-semantyczna analiza nazw białostockich gabinetów rehabilitacji/fizjoterapii. Część 1: Wprowadzenie, „*Białostockie Archiwum Językowe*”, 18, s. 227–244.
- SGŚ – *Słownik gwar śląskich*, red. B. Wyderka, Opole 2000–2020, t. I–XVII.
- Światała-Trybek D., 2015, Tasty Events. On Culinary Events in the Silesian Voivodeship, „*Łódzkie Studia Etnograficzne*”, 54, s. 124–143.
- USJP – *Uniwersalny słownik języka polskiego*, red. S. Dubisz (wersja elektroniczna).
- Waszakowa K., 1988, Rzeczowniki z sufiksem -ada (-jada, -onada, -inada), „*Poradnik Językowy*”, 7, s. 504–511.
- WSJP – *Wielki słownik języka polskiego*, red. P. Źmigrodzki (<https://wsjp.pl/index.php?pokaz=wstep&l=22&ind=0?pwh=0>).

Grill&Goulash or names of culinary events

Culinary tourism (part of a broader phenomenon called cultural tourism) has become extremely fashionable in recent years. It is closely related to culinary events organised on various occasions – accompanying other events or constituting the goal of a culinary trip in itself. An incentive to participate in them and a kind of trademark are the various names of these events, sometimes extremely original, testifying to the immense creativity of the organisers. The object of observation in this contribution are the names of culinary events belonging – according to Artur Gałkowski’s proposal – to ideational chrematonyms. The names of this subcategory of socioideonyms have not been sufficiently developed yet, so they have become the subject of research. Accordingly, the aim of this article is a formal and semantic analysis of these names, a discussion of the motivation behind the presented onyms, and an indication of their functions. The research basis for the observations made are 165 names of culinary events, organised periodically in the years 2019–2023 in three voivodeships: Silesia, Lower Silesia and Opole. The analysis of the material shows that multi-word constructions consisting of elements such as: a component identifying the project (e.g. *festiwal* [festival], *święto* [celebration], *warsztaty* [workshop]), specifying its nature (e.g. *wodzionki* [of Wodzionka soup], *smaków* [of flavours], *maszketówi* [of Silesian sweets]), locating event (e.g. w *Lyskach* [in Lyski],

Stylistyka XXXIII

w *Bagieńcu* [in Bagieniec]) are very characteristic of this type of names. The basic naming model can be supplemented with various variant components. Onyms of this category, apart from their primary informative function, also play marketing, persuasive and promotional roles.

Keywords: *onomastics, chrematonyms, names of culinary events, regionality*